

303 COLINDE CU TEXT ȘI MELODIE

CULESE ȘI NOTATE DE
SABIN V. DRĂGOI

GRAF[©]ART[®]

Neavând ce face, tocmeam – a nu știu câta oară – colacul, cârnațul, plosca de vinar și banii pe masă, care erau destinați dubașilor, după obicei.

În sfârșit. Au ieșit de la unchiul Ion. Vin prin grădină. Cale de un minut. Emoția și bucuria mea nu aveau margini. Dubele băteau tot mai tare. Au intrat în curte. Scârțâitul lăutei se pierdea în glasul dubelor. Deodată tăcere. La fereastră bătu cineva și se auzi întrebarea: „*Unchiule Văsălie! Ne slobozi cu duba-n casă?*” *Veniți!* răspunse tata, căci slobozirea este privilegiul capului familiei. Atunci, acompanyați de ritmul dubei, cântară pe coridor și în tindă:

*„Scoală gazdă nu durmi-re
Că nici noi nu am durmitu
Holerunda lerui Doamne“*

După ce terminară această scurtă colindă, intrară în casă: *Seară bună de ajun !* ziseră cu toții și deteră mână cu cei din casă. Pe mine mă dezmiardară pe obraji. Unul din ei îmi dete duba să o bat, altul o clombiță de brad, cu ce erau împodobiți. Mă scăldam în fericire. Stăteam cu mama lângă sobă ca să aibă ei loc în casă. Numai tata ședea la masă. Ei se aranjară pe două rânduri, față în față. Erau 12. Șase de o parte, șase de alta. Feciori neînsurați între 18-26 ani. Fruntea tinerimii. Săraci și bogați la un loc. Se colindă pentru obicei și nu pentru cerșetorie, ca la orașe.

Iapa (gazda la care se adună feciorii în decursul postului, unde învață colindele) și lăutașul stăteau cu noi lângă sobă. Iapa poartă perna (straița) cu colacii, cârnații ce-i capătă și cârciașul (ulciorul) cu vinar.

Începu colinda:

*„Ce sară-i d-această sară
Doamne dai Domnului nostru“*

Pe urmă altele, între care a „Junelui bun” (la adresa mea). Vătavul începu să recite zicătorile obicinuite, luând în mână și arătând fiecare, dar la care se referă zicătoarea. După fiecare, ceilalți ziceau de trei ori : *Amin !* Iapa lua în primire darurile și colindătorii, după ce luară rămas bun, ieșiră cântând:

*„Cruce-n casă cruce-n masă
Rămâi gazdă sănătoasă
Holerunda lerui Doamne”*

Sunt colinde care pot fi notate în două feluri de măsuri, și sunt colinde care se pot nota începând și terminând cu măsuri necomplete (Premăsură, Auftakt). Tabloul ce urmează arată numărul colindelor ce sunt sau pot fi notate în două chipuri, și a acelora ce permit începerea și terminarea cu măsuri necomplete. Și din acestea sunt numai câteva notate în felul acesta.

Numărul colindelor care sunt sau pot fi notate și în altă măsură.	Numărul colindelor care sunt sau pot fi notate cu măsuri necomplete.
4, 6, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 23, 35, 53, 64, 75, 76, 77, 78, 79, 81, 95, 103, 115, 119, 167, 184, 199, 212, 225, 229, 235, 237, 238, 241, 265, 287.	10, 35, 53, 64, 75, 77, 78, 79, 86, 87, 90, 119, 167, 184, 190, 196, 198, 199, 212, 225, 229, 233, 235, 237, 238, 241, 265, 287.

Având în vedere că numai 28 colinde permit măsuri necomplete putem zice că: *Melodia colindei nu favorizează măsura necompletă. Deasemenea nu favorizează prezența pauzelor* (nu am întâlnit decât în trei cazuri și acolo se pot evita) și a *fermatei* (\frown). Fermată se află în colindele următoare: No. 68, 116, 170, 183, 241, 257, 302.

Înainte de a trece dela acest capitol, am câteva constatări relativ la accent. Accentul, dacă e natural, desparte măsurile una de alta. Foarte multe dintre colinde însă au un accent de un farmec particular și neobișnuit, contrar măsurii, deci contrar accentului normal. Să examinăm deci toate cazurile ce se cuprind în colindele cuprinse în prezentul volum.

a.) *Accent care poate, determină schimbarea măsurii* se află în melodiile: 4, 8, 9, 10, 14, 71, 72, 80, 235, 237 și altele.

b.) *Accent pe timpul al 2-lea din fiecare măsură.* De exemplu în $\frac{2}{4}$: No. 28, 41, 43, 45, 65, 135; în $\frac{3}{4}$ No. 53, 64, 25, 85, 118.

c.) *Accent pe timpii, al 2-lea și al 3-lea în măsura $\frac{3}{4}$.* De ex: în No. 235, 237, 281.

d.) *Accent pe ultimul timp din fiecare măsură.* De ex: No. 4, 9, 14, 91.

e.) *Accent pe timpul al 4-lea din fiecare măsură în $\frac{6}{8}$.* De ex. No. 18.

f.) *Accent pe timpul întâiu din măsura ultimă.* De ex. No. 21.

g.) *Accent deosebit pe timpul întâiu din tot a doua măsură.*

De ex. No. 24.

h.) *Accent pe timpii 2 și 3 (în măsura $\frac{3}{4}$) tot în a doua măsură.* De ex. No. 106, 117.

i.) *Accent pe timpul 1-iu din ultima măsură a fiecărei linii melodice* (vezi explicarea mai jos) De ex. No. 5, 6, 7, 11, 12, 13, 16, 17, 26, 30, 31, 34, 36, 37, 42, 54.

k.) *Accent pe ultimul timp din ultima măsură a liniilor.* De ex. No. 52, 70.

l.) *Accent pe timpul al 2-lea în a doua măsură a fiecărei linii.* ($\frac{3}{4}$) De ex. No. 20.

Mai sunt încă numeroase excepții de accentuări pe care nu le pot clasă fiind cu totul particulare, însă accentuarea este indicată la fiecare melodie (dacă se ivește un caz de excepție). Dintre acestea citez pe cele mai interesante: No. 23, 32, 40, 44, 71, 72, 75, 80, 83, 84, 87, 88, 90, 95, 96, 102, 103, 109, 126, 127, 134, 142, 144, 181, 217, 226.

Cercetând numai aceste din urmă melodii se poate vedea ce element serios poate fi accentul în muzica etnică.

B.) RITMUL.

Ritmul este felul cum se grupează sunetele de lungime diferită în cadrul unei măsuri. Sunt ritme primitive care nu se deosebesc de măsură (metru) pe care le numim ritme metrice sau mensurale. Acestea se grupează din sunete de lungime egală.

De ex. $\frac{2}{4}$ | $\frac{3}{4}$ | $\frac{3}{8}$ | și altele.

În colinde deși se află astfel de ritme, sunt totdeauna izolate. Înțeleg: Un ritm metric (mensural-primitiv) nu se menține dealungul colindei ci este precedat și urmat de ritme dezvoltate.

Ritmul este dezvoltat dacă emanând dintr'o măsură oarecare o variază prin: a.) contopirea timpilor, b.) divizarea, eventual subdivizarea timpilor, c.) prin divizarea și contopirea timpilor (diviziunilor sau subdiviziunilor). Să vedem un exemplu.

$\frac{2}{4}$ | Acesta este un ritm primitiv egal cu măsură. Prin contopire poate deveni $\frac{2}{4}$ | Prin divizare: $\frac{2}{4}$ |
 | Prin subdivizare: | |
 | etc.

TABLOU DE RITME EXTRASE DIN COLINDE

5

Allegro. (♩=160). Lipova, jud. Timiș.

Fa-ta mân-dră... tot în - trea - bă, Tot pe dul - ce
mai - că - sa - re: I - sus - se na - ște.

Detailed description: The musical score for piece 5 is written on two staves. The first staff begins with a treble clef, a 5/8 time signature, and a tempo marking of 'Allegro. (♩=160)'. The melody starts with a quarter note 'F', followed by eighth notes 'A', 'D', and 'G'. The second staff continues the melody with a 3/8 time signature, then changes to 4/8, and finally to 3/8. The lyrics are written below the notes, with some words underlined. There are first, second, and third endings marked with '1', '2', and '3' respectively.

Se cântă pe textul melodiei No. 3. Refrenul e la urmă și e precedat de două versuri totdeauna. Melodia are 3 linii; 1 și 2 à 3 măsurii, a 3-a cu două măsurii. Toate 3 linii conțin acelaș motiv. Schimbare mai deosebită prezintă linia 3-a, unde s'a omis măsura de $\frac{3}{8}$. Măsura penultimă are particularitatea de a întruni ritmul din măsura 4-a și melodia din măsura 5-a. Poate chiar din cauza aceasta nu simțim lipsa unei măsurii.

6

Allegro. (♩=144). Lipova, jud. Timiș.

Fa-ta mân-dră tot în-trea-bă, Doam-ne, dai Dom - nu - lui, Doam-ne.

Detailed description: The musical score for piece 6 is written on a single staff with a treble clef and a 5/8 time signature. The tempo is 'Allegro. (♩=144)'. The melody consists of quarter and eighth notes. The lyrics are written below the staff. There are first and second endings marked with '1' and '2'.

Se cântă pe textul melodiei No. 3. Refrenul e la urmă și e precedat totdeauna de un vers. Melodia are 2 linii a câte 2 măsurii. Acelaș motiv variază în fiecare măsură. Aceeaș asemănare și între linia 1-a și a 2-a. E caracteristică menținerea măsurii de 5 timpi dealungul melodiei.

7

Allegro. (♩=144). Lipova, jud. Timiș.

Fa - ta mân - dră tot în - trea - bă,
Tot pe dul - ce mai - că - sa - re: I - sus se na - ște.

Detailed description: The musical score for piece 7 is written on two staves with a treble clef and a 5/8 time signature. The tempo is 'Allegro. (♩=144)'. The melody is similar to piece 5. The lyrics are written below the notes. There are first, second, and third endings marked with '1', '2', and '3'.

Se cântă pe textul melodiei No. 3. Refrenul e la urmă și e precedat de 2 versuri totdeauna. Melodia are 3 linii: 1-a și a 2-a cu 3 măsurii, a 3-a cu două măsurii. Linia 1-a și a 2-a se aseamănă mult, a 3-a mai puțin prin omiterea părții întâia a motivului.

Moderato. (♩ = 120). Săvârșin, jud. Arad.

Sub cel... ro - șu... ră - să - ri - tu, Flo - ri - le - s d - al - be
 ler de... mă - ru, Sub cel... ro - șu... ră - să - ri - tu.

Sub cel roșu răsăritu, (bis)

Florile-s d-albe ler de măru,

Greu e Domnul adormitu,

Sub un spin mândru 'nfloritu.

De când Domnu-a d-adormitu,

Florile l-au năpăditu,

Rugăciuni nu s'au făcutu,

Nici în cer nici pe pământu.

Vine un stol de golumbei,

Cu glasul de feciorei.

Jos în pom ei se lăsau,

Și din graiu așa grăiau :

- „Scoală scoal'acest domn bunu,

„Că de când ai adormitu,

„Florile te-au năpăditu,

„Rugăciuni nu s'au făcutu

„Nici în cer nici pe pământu”.

Nu-l putură deștepta-re.

Vine un stol de turturele,

Cu glasul de feciorele :

- „Scoală scoală' acest domn bunu,

„Că de când ai adormitu,

„Florile te-au năpăditu,

„Rugăciuni nu s'au făcutu,

„Nici în cer nici pe pământu.”

„Nu-l putură deștepta-re.

Colindă cu refrenul la mijloc. Înaintea și'napoia refrenului se pune un vers și repetarea lui. Melodia are 3 linii a 4 măsurii. Linia 3-a repetă fidel pe 1-a. A 2-a este independentă, numai vag reamintește pe celelalte 2 prin faptul că măsura 3-a și a 4-a seamănă pe măsura 1-a și a 2-a din linia 1-a și a 3-a. Variante : No. 53, 59, 198, 201.

44

Allegro. (♩=152). Ilteu, jud. Arad.

Ti - e ți-o d-a - du - su — Mi - rel tâ - nă - re - în
D-al - ba-i fe - cio - ri - ță

Ție ți-o d-adusu.

Mirel tânărelu (sau D-alba-i fecioriță.)

Furcă pistricuță,
Fusu sfârându,
Priznărel de argintu.
— „Bine că mi-o dusu,
„Că și eu i-am făcutu,
„Cămașă de inu,
„Guleruț de firuț,
„Cioturi de mătăsa“. (chiotori)
— Și te veseleşte,
D-alba-i fecioriță,
Că noi te 'nchinămu,
D-alba-i sănătate.

Colindă cu refrenul la urmă și precedat de un vers. Colinda fetelor.
Melodia are 2 linii a 2 măsuri. Linia 2-a este o secvență liberă a celei
dintâia, Puțină schimbare ritmică, mai multă melodică.

45

Andante. (♩=80). Ilteu, jud. Arad.

Fe-ri-cat, fe-ri-cit, fe-ri-cat, fe - ri-cit, Dai Dom-nu - lui, Doam-ne.

Fericat ferice (bis)

Dai Domnului Doamne

De cine-i ferice,
De-un boier bătrân,
Locuț bun ce-mi are,
Locuț bun în raiu,
Unde-s mese'ntinse,
Și făclii aprinse.
Jur pre jur de mese,
Scaune girese,

Andante. (♩ = 76).

Pe lunci d-al be-a soa-re lu-i, Doam-ne, dai Dom-nu-lui, Doam-ne.

Pe lunci d-albe a, soarelui,
 Doamne, dai Domnului Doamne.
 Colo'n josu mai din josu,
 Din câmpii cei frumoși,
 Grele ploi ce-or mai plouatu,
 Din noroi, flori au crescutu.
 Fetele dac' auzeau,
 Jos la flori se scoborau,
 Și rupeau și n'alegeau.
 Cel' mai mari cu brațurile
 Cel' mai mici mai puținole;
 Eu din ele voi d-alege
 Pe Domnica fată d-albă,
 Prinde-o 'n june ș'o d-întreabă:
 – „De unde măta te-a băiat?”
 – „Pe min' maica m'a băiatu,
 „Sub cuptorul cel d'aprinsu,
 „Să fiu dragă junilor,
 „Ca pâinea creștiniloru!”
 Iar m-o prinde și m'o 'ntreabă,
 Pe Domnica fată d-albă:
 – „D'unde măta te-a băiat?”
 – „Pe min' maica m'a băiatu,
 „Sub butea cu răchia,
 „Să fiu dragă juniloru
 „Ca răchia turciloru.”
 Iar m'o prinde și m'o 'ntreabă,
 Pe Domnica fată d-albă:
 – „D'unde măta te-a băiatu?”

Colindă cu refrenul precedat de un vers. Colinda fetelor. Melodia are 2 linii a 2 măsuri. Melodia fiind o variantă, vezi observațiile dela No. 4, 9, 14, 91, 103.

Allegro. (♩ = 144). Dobra, jud. Hunedoara.

Mer-ge Li - na la fân - tâ - nă, Dă I - lea - nă,
fa - tă d-al - bă, Mer-ge Li - na la fân - tă - nă.

Merge Lina la fântână

Dă Ileană fată d-albă.

Și cântuț-o duce'n mână,

La fântâna din Luncești,

Unde apa merge'ncetu.

Găsi apa tulburată

Și fântâna 'nconjurată

De trei cai cu feciorei.

Unul calu-ș potcoveà-re,

Unul fața și-o spălă-re,

Altul păru-și peptănă-re.

Cel ce calu-ș potcoveà-re,

Către Lina așa ziceà-re:

- „Lino, Lino, draga mea-re,

„De-mi vei da tu mâna ta-re.” Până'n d-alba dimineață.

- „Ce să faci june cu ea-re?”

- „Să te cer să fi a mea-re.”

Cel ce fața și-o spălă-re,

Către Lina așa grăià-re:

- „Lino, Lino, draga mea-re,

„De-mi vei dà inelul tău.”

„Ce să faci june cu elu?”

- „Să-l pun pe degetul meu”.

Cel ce păru-ș peptănă-re

Către Lina așa grăià-re:

- „Lino, Lino, draga mea-re,

„De-mi vei da cununa ta-re,

„Să ne cununăm cu ea-re.”

- Că noi Lino și-o'nchinămu,

Colindă cu refrenul la mijloc, precedat și urmat de acelaș vers.

Colinda fetelor. Melodia are 3 linii à 3 măsuri. Linia 1-a și a 3-a sunt aproape la fel, iar a 2-a e independentă, cu toate că conține ritme comune cu celelalte două linii. Are multe variante. Vezi No. 26, 27, 31, 37, 42, 47, 66, 82, 92, 101, 107, 122, 124, 128, 132, 139, 145, 148, 155, 175, 194, 219, 227, 231, 236, 256, 258, 298, 300.

Allegro. (♩ = 144). Gurasada, jud. Hunedoara.

Cest domn bun te-ai ve - se - li - tu, Le - rui, Doam - ne.

Cest domn bun te-ai veselitu,

Lerui Doamne.

Ce porți'nalte ai deschisu,

132

Valea Bradului, jud. Hunedoara.

Andante. (♩ = 80).

Um - blă - sân - Pe - tru prin rai. Ra - iu - i -
lu - mi - nos, Um - blă - sân - Pe - tru prin rai.

Textul mai departe-mi lipsește. Colindă cu refrenul la mijloc între un vers și repetarea lui. Melodia are 3 linii a 2 măsuri. Linia 3-a repetă pe 1-a, iar a 2-a se prezintă cu motiv independent. Are variante multe. Vezi No. 26, 27, 31, 37, 42, 47, 66, 82, 92, 97, 101, 107, 122, 124, 123, 139, 145, 148, 155, 175, 194, 219, 227, 231, 236, 256, 258, 298, 300.

133

Valea Bradului, jud. Hunedoara.

Andante. (♩ = 100).

Sfân - tă, dra - gă Du - mi ni - că, Doam - ne, Dom - nul no - stru.

Textul mai departe-mi lipsește. Colindă cu refren după fiecare vers. Melodia are 2 linii a 2 măsuri. Legătura organică se menține prin ritmul și melodia din măsura 2-a și a 3-a, care sunt variantele măsurii 1-a. Măsura 4-a încă am puteau-o explica ca o variantă mai îndepărtată, dar tot așa se poate considera ca independentă.

134

Vaca, jud. Hunedoara.

Allegro. (♩ = 160).

Ju - ne - lui bu - nu, — Ju - nel ca - lu - și pot - co - ve - ște.

Junelui bunu,

Junel calu-și potcovește,
De grea cale se gătește.
Se găteă și se lua-re,
Pe sub poala braziloru,
Sus la vârful munțiloru.
Când fu la mijloc de munte,

Află pe leuț dormindu.

Junel sta și se gândea-re,
Ori îl taie, ori îl lasă.
Până junel se gândia-re,
Leu 'ndată se trezea-re,
Și din grai așa-i grăia-re:
— „Ce-ai căutat junel p'aici?